

Oktober 2013

Uvodnik

Prepoznavanje energetske revnih gospodinjstev: pomen transakcijskih stroškov

Ute DUBOIS, raziskovalka in profesorica na Superior Institute of Management (ISG), Pariz

2. septembra 2013 je v 102. letu starosti umrl Nobelov nagrajenec za ekonomijo, Ronald Coase. Nikoli ni študiral energetske revščine, vendar je njegov koncept "transakcijskih stroškov" ključen za razumevanje ovir, s katerimi se vsakodnevno srečujemo v boju proti energetske revščini. Zato težave pri iskanju ustreznih gospodinjstev, porabljen čas, da jih seznanimo z njihovimi pravicami in vedenjem, ki bi jim pomagalo pri zmanjševanju porabe, viri, ki jih je potrebno mobilizirati preden izvedemo energetske sanacije, predstavljajo transakcijske stroške, ki jih je potrebno upoštevati.

Če ti transakcijski stroški ne bi obstajali, bi bil boj proti energetske revščini lahka naloga. Stroški izvedenih ukrepov bi bili zmanjšani na stroške dela in stroške opreme, ki jo dobi gospodinjstvo. Toda na terenu potrebuje boj proti energetske revščini dodatne vire, ki predstavljajo velik "strošek".

Najprej je potrebno najti gospodinjstva, ki so pogosto "skrita" in ponavadi niti ne iščejo več pomoči. Obstaja več načinov za doseg tega: kartiranje, vzpostavitev lokalnih mrež akterjev, ozaveščanje oseb, ki so v stiku z ranljivimi gospodinjstvi, idr.

Nato je potrebno narediti podrobno analizo stiske, s katero se ta gospodinjstva soočajo, da se jim zagotovi primerna pomoč. To je delo tistih svetovalcev, ki opravljajo obiske na domu v sklopu projekta Achieve. Ko so enkrat usposobljeni, še vedno porabljajo čas za razumevanje vsake posamezne situacije, saj se energetska revščina pojavlja v številnih oblikah.

Na koncu je potrebno podpreti gospodinjstvo pri implementaciji izbranih ukrepov ter jim razložiti okolju prijazne ukrepe, ki jih lahko sprejmejo, in zagotoviti, da vedo, kako uporabiti svojo novo opremo. Ob izvedbi večjih toplotnih obnovitvenih del, podpora zahteva veliko sredstev, ne samo za tehnični in finančni inženiring, temveč tudi za zagotovitev, da se gospodinjstva strinjajo z zavezo, da bodo ukrepe izvajala.

V kontekstu naraščajočih cen energije je vedno več ljudi prizadetih zaradi energetske revščine. To odpira vprašanje o "najboljši praksi", ki bo pomagala čim večim ob najnižjih transakcijskih stroških. Eksperimentiranje z novimi načini oblikovanja ukrepov energetske učinkovitosti za zadevna gospodinjstva je pomemben doprinos projekta Achieve k poznavanju teh praks.

V središču

Pilotna študija o povezavah med zdravjem in energetske revščino v Franciji

Dr. Bernard LEDESERT, tehnični direktor pri CREAI-ORS (1), Languedoc-Roussillon

Že več kot deset let se izvaja program v Héraultu (departma v južni Franciji) preko partnerstva med združenjem GEFOSAT in medicinsko-socialnimi delavci v departmaju. Pomaga zagotoviti oceno stanovanj tistih stanovalcev, ki iščejo pomoč pri socialnih storitvah, zaradi previsokih stroškov za energijo ali nezmožnosti doseganja primerne temperature pozimi. Ta dva elementa sta označevalca energetske revščine. Strokovnjaki, ki se soočajo s takšnimi situacijami, redno izpostavljajo problem vpliva takšnih življenjskih pogojev na zdravje: kako življenje v neprimerno ogrevanih bivališčih vpliva na zdravje teh ljudi in preko širših vplivov negotovosti, v katerih se nahajajo ti ljudje?

Ta vprašanja odražajo pomisleke fundacije Abbé Pierre, ki je od leta 2005 vključena v boj proti energetske revščini. Prepričani, da zdravstveni problemi predstavljajo velik izziv pri boju zoper energetske revščino, je fundacija pričela z raziskovalnim projektom v sodelovanju s CREAI-ORS Languedoc-Roussillon in GEOSATOM.

Cilj in metode

Cilj te pilotne študije je opisati učinke energetske revščine na zdravje. Študija primerja dve skupini ljudi glede na to ali sta izpostavljeni energetske revščini ali ne. Zbiranje podatkov je potekalo na podlagi vprašalnika o bivalnih razmerah in vprašalnika o zdravju vsake osebe, ki živi v stanovanju.

Rezultati

V raziskavi je sodelovalo 167 gospodinjstev: 98 jih je izpostavljenih energetske revščini, 69 pa ne. Skupno je bilo anketiranih 356 ljudi: 236 odraslih in 120 otrok.

Ob upoštevanju razlik, povezanih s starostjo, stopnjo revščine in rabe tobaka, obstajajo zdravstvene razlike med odraslimi, ki so izpostavljeni energetske revščini, in tistimi, ki niso. Svoje splošno zdravstveno stanje so ljudje, ki živijo v energetske revščini, ocenili slabše. Analiza teh rezultatov na Dukovi lestvici pokaže šibko zdravje, bodisi na splošno ali v dimenzijah, kot so duševno zdravje, socialno zdravje in depresija. Kronične bolezni so pogostejše pri odraslih, ki so izpostavljeni energetske revščini: kronični bronhitis, astma ali migrene. Akutne bolezni (pogoste v zimskem času) so tudi bolj pogoste: prehlad in angina, akutni bronhitis ali gripa. Za ljudi, ki so izpostavljeni energetske revščini, je bolj verjetno, da imajo astmo, seneni nahod, rinorejo in glavobole.

Zaključek

Študija kaže, da je zdravje ljudi, ki živijo v energetske revščini, slabše kot pri tistih, ki se ne nahajajo v energetske revščini. Te razlike obstajajo tudi, ko upoštevamo razlike v starosti, stopnji revščine ali številu kadičev med obema skupinama. To delo predstavlja pilotno študijo za testiranje eksperimentalne metodologije: rezultati kaže, da je metodologija uporabna ter da smo prišli do pričakovanih rezultatov.

(1) <http://www.creaiors.fr/>

Iz projekta

Delavnica v Bruslju med Evropskim tednom trajnostne energije

27. junija 2013 so partnerji ACHIEVE med Evropskim tednom trajnostne energije (EUSEW) 2013 v Bruslju organizirali delavnico “Odkrijte praktične rešitve za zmanjševanje energetske revščine na vašem območju”. Dogodek je bil pripravljen s podporo Managenergy ter skupaj s člani še enega EU projekta EC-LINC (www.ec-linc.info), katerega cilj je tudi naslavljanje energetske revščine v Evropi preko razvoja lokalnih shem za obiske gospodinjestev.

Delavnica je predstavljala priložnost za nacionalne in regionalne odločevalce, zainteresirane za naslavljanje energetske revščine na njihovem področju, da dobijo ideje za “gotove” rešitve. Delavnico je moderirala in zaključila Christine Liddel, profesorica psihologije na Inštitutu za psihološke raziskave Univerze v Ulstru. Osrednja govornica je bila Lara Blake, uslužbenka na DG za energijo in organizatorica Delovne skupine za ranljive potrošnike ter Državlanskega energetskega foruma. V svojem govoru je predstavila izzive in rešitve za ranljive potrošnike v Evropi: kako opolnomočiti vse potrošnike evropskega notranjega trga, še posebej z naslavljanjem dostopa do informacij, obravnavanja pritožb in reševanja sporov, primerjanja cen in ponudb ter skrbi ob zamenjavi dobavitelja.

ACHIEVE in EC-LINC partnerji so predstavili lastne aktivnosti v sklopu obeh projektov: kaj povezuje ta dva projekta skupaj (skupna splošna metodologija in uporabljena orodja) in tudi v čem so specifične razlike, ki izhajajo iz implementacije projekta v različnih lokalnih pilotnih področjih (razlike v vključenih deležnikih, tip ciljnih gospodinjestev, specifična orodja idr.). Srečanje je ponudilo odlično priložnost projektnim partnerjem, da z ostalimi delijo svoje izkušnje z organizacijo lokalnih storitev obiskovanja gospodinjestev in bolj podrobno: z lokalnimi omrežji, ki so ključna za projekt, z brezplačnimi napravami za varčevanje z energijo in vodo, ki so razdeljena gospodinjstvom, z izobraževalnimi moduli in izbiranjem energetske svetovalcev ter z implementacijo samih obiskov.

Prisotnih je bilo 43 udeležencev, ki delajo za lokalne

oblasti, neprofitne organizacije, univerze in Evropsko komisijo. Vse predstavitve in povzetki njihovih vsebin so dostopni na ACHIEVE spletni strani, v sekciji EU gradiva: <http://tinyurl.com/lpkt3mg>

Pregled po državah

Deljenje izkušenj Achieve svetovalcev

V tej številki smo zbrali izkušnje energetske svetovalcev, ki delajo na projektu Achieve v različnih državah. Spoznajte kako so se priključili projektu, kaj so se novega naučili ter kakšne izkušnje so pridobili v sklopu njihovega dela.

Bolgarija: Daniel Stoyanov		Francija: Elodie ANTONIOT		Francija: Kheira Miloud		Nemčija: Mr. Antonio Lopez-Rodriguez		Slovenija: Tomaž Dintinjana		Velika Britanija: Gary Hardman	
Kako ste postali energetski svetovalec projekta ACHIEVE?	Energetski svetovalec sem postal kot del sodelovanja med projektnim partnerjem in mojo šolo. Na ta način preslikavamo znanje, ki ga dobimo v šoli, v prakso. Projektu sem se pridružil skupaj z nekaj mojimi sošolci.	Vedno sem želela postati socialna delavka, da bi podpirala ljudi v njihovem vsakdanjem življenju. To je tudi področje, ki sem si ga izbrala za študij. Med mojimi različnimi usposabljanji sem spoznala, kako velik delež družinskega proračuna lahko predstavljajo stroški za energijo. Tako sem odkrila koncept energetske revščine, hotela pa sem tudi delati na tem področju. Obstaja veliko podobnosti med misijo projekta ACHIEVE in znanjem, ki sem ga pridobila v sklopu študija. Ta izkušnja mi omogoča razvoj tehničnih in družbenih veščin za boj proti energetski revščini kot bodoča socialna delavka.	Kot strokovnjakinja z več kot 25 letnimi izkušnjami, sem zelo občutljiva na globalne probleme, ki vplivajo na naše okolje. Ker me zanimajo trajnostne rešitve, me je prijatelj napotil k iskanju zaposlitve v sektorju trajnostnega razvoja. Tam sem spoznala La Varappe Developpement Energije, partnerje GERES-a. Tako sem našla tudi projekt Achieve.	Leta 2005 sem opravil usposabljanje za energetskega svetovalca, kasneje pa sem delal kot samostojni delavec na tem področju. Zaradi osebnih okoliščin sem bil nekaj časa brezposeln. Da bi našel pot nazaj na trg dela, mi je Zavod za zaposlovanje uredil stik s projektom za zmanjševanje rabe energije v Frakfurtu. Tako sem dobil delo preko programa spodbujanja zaposlovanja, ki ga izvaja Zavod za zaposlovanje. Od lanskega leta sem polno zaposlen kot svetovalec projekta ACHIEVE in lokalnega projekta energetskega svetovanja v Frankfurtu.	Za energetskega svetovalca v okviru projekta Achieve sem se odločil zaradi svojih osebnostnih karakteristik, ki vključujejo socialni čut. Ni mi vseeno za ljudi z nizkimi osebnimi dohodki, ki se ob naraščajočih cenah energije znajdejo v pogojih energetske revščine. Hkrati sem se zavedal, da mi bo udeležba v projektu omogočila praktično nadgraditev mojega znanja na področju energetske učinkovitosti. Pridobljene spretnosti in veščine bom lahko koristno uporabil pri nadaljnjih aktivnostih na področju ozaveščanja ljudi o potencialih varčevanja z energijo.	Za delo energetskega svetovalca projekta ACHIEVE sem se odločil po tem, ko se je ta priložnost ponudila preko lokalnega Zavoda za zaposlovanje. Srečal sem se z Jonom Clarkom in Sarah Nixon, ki vodita projekt pri Severn Wye. Pripravila sta predstavitev, mi razložila vlogo energetskega svetovalca in kaj projekt ACHIEVE je – pomaganje gospodinjstvom z nizkimi prihodki zmanjšati stroške za energijo preko obiskov in energetske analize. Mislim sem si: da, res si želim te službe. Resnično sem želel pomagati tistim, ki lahko imajo od tega koristi.					
Kaj vam je najbolj všeč pri opravljanju dela energetskega svetovalca?	Všeč mi je bil občutek, ki se pojavi pri pomaganju ljudem, ki so v stiski in so v slabšem družbenem položaju.	Posebej mi je všeč stik z ljudmi, ko jih obiščem. Večina jih ceni vse nasvete in naprave, ki jih dobijo. Pravijo, da je naša storitev koristna za boljše upravljanje njihove porabe energije. Razveseljivo je imeti občutek, da ima naše delovanje realni učinek in pomaga najbolj prikrajšanim družinam.	Sem zelo strastna in radovedna glede izzivov, s katerimi se soočajo najemniki v revščini, zlasti v energetski revščini. Vsak primer je edinstven in zahteva poglobljen pregled. Navduši me, ko vidim rešitve ljudi za varčevanje z energijo in vodo. Naše delovanje spodbuja motivacijo za učenje o energetski učinkovitosti. Veseli me, ko gospodinjstvo izraža svoje veselje nad delom, ki smo ga opravili skupaj. Naše rešitve so tudi celostne in raznolike, glede na potrebe gospodinjestev.	Všeč mi je raznolikost pri delu, saj obsega pisarniško delo, svetovalne storitve v gospodinjstvih in delo z ljudmi iz programa spodbujanja zaposlovanja. Najbolj všeč mi je, ko lahko ljudem pomagam s svojimi nasveti in napravami za varčevanje z energijo in vodo. Prejšnji teden sem srečal osebo, ki je na podlagi obiska energetskega svetovalca prihranila 400 EUR v enem letu. Bila je zelo hvaležna. To je bil res lep trenutek.	Všeč mi je navezovanje kontaktov z ljudmi, ki jih obiskujem v okviru projekta. Hkrati pa gre za konkretno pomoč ljudem z nizkimi dohodki v obliki nasvetov, ki bodo pripomogli k zmanjšanju njihovih stroškov za energijo.	Resnično uživam v delu energetskega svetovalca; lahko je zelo emocionalno nagradujoče. Všeč mi je kaj pomeni projekt ACHIEVE in hoditi na obiske gospodinjestev ter ob tem spoznavati dobre ljudi. Ponosen sem na to, da pripomorem k prihrankom gospodinjestev in k zmanjšanju emisij ogljika.					
S katerimi izzivi se pri delu najpogosteje srečujete?	Največji izziv je v tem, da se po koncu obiska pojavi psihološki učinek. Vidim ljudi, ki so bolni, imajo kakšne druge težave ali živijo v slabih razmerah, kar me prizadene.	Nekatera gospodinjstva živijo v nezdravih stanovanjskih razmerah in v težkem socialnem položaju. Zapleteno je dajati nasvete in jih seznaniti z njihovo porabo energije, medtem ko so v stanju pomanjkanja in se soočajo z različnimi težavami. V teh primerih se počutimo nemočne. Vendar pa vseeno cenijo našo podporo.	Naše delo potrebuje veliko razmišljanja in poslušanja in eden od največjih izzivov je učiti se in komunicirati z ljudmi, ki imajo zelo različne življenjske sloge. Izziv predstavlja soočiti se z realnostjo, da si nekateri ljudje ne morejo privoščiti ogrevanje svojih domov. Storim kar lahko, da se prilagodim gospodinjstvom, kar omogoči vsakomur, da se uči in sprejme okolju prijazno vedenje.	Najpogosteje se srečujemo s komunikacijskimi težavami. Veliko ljudi v naši ciljni skupini je priseljencev iz držav po vsem svetu, od Turčije, Romunije, afriških držav idr. Včasih ne govorijo nemško, mi pa ne njihovega jezika. V večini primerov poskušamo ta problem rešiti tako, da kot prevajalce povabimo njihove sorodnike ali sosede. Če to ni možno, se potrudimo kar najbolje razložiti zadeve z gestami.	Zavedati se moramo, da gre za občutljivo družbeno skupino, ki je bolj zaprta, bolj nezaupljiva. Spremlja jih občutek sramu in marginalizacije. Ljudje manj zaupajo tudi takšnim iniciativam, kot je Achieve. Gospodinjstva, ki se soočajo z energetsko revščino, so navadno tudi slabše izobražena in nevajena prisotnosti evropskih projektov. Njihova prva reakcija ob branju letaka Achieve je zato lahko negativna, saj se bojijo, da gre za nek „nateg“. Njihova pozitivna odzivnost se izboljša, če svetovalec ljudem v živo predstavi projekt.	Najpogostejši izziv v moji vlogi svetovalca je priti v gospodinjstvo in ugotoviti, da jim ne morem pomagati prihraniti toliko denarja, kot bi si želel. Na srečo se to ne zgodi zelo pogosto. Skoraj vedno obstaja možnost za energetske prihranke, ki jih lahko gospodinjstvo doseže. Tudi ko to ni možno, lahko gospodinjstvu zagotovim informacije o tem kaj delajo dobro in kje so še možnosti za izboljšave in s tem prihranke.					
Kako se ljudje odzovejo na vaš obisk in vaše nasvete?	Ljudje so se na obiske odzvali zelo pozitivno. Veseli so, da jim nekdo poskuša pomagati. Ker je večina njih starejših, so veseli tudi tega, da obiske opravljajo mladi in da mladi skrbijo za starejšo generacijo.	Gospodinjstva so večino časa zelo pozorna na nasvete, ki jim jih damo. Cenijo zabaven način, na katerega jim pokažemo kako privarčevati, recimo z merjenjem pretoka vode z merilcem pretoka. Po obisku bolje poznajo stroške energije, zaradi česar se bolj zavedajo svojih navad porabe.	Ljudje so zelo prijazni in motivirani, kar vsekakor olajša naše delo. Oba obiska sta dobro sprejeta: med drugim obiskom so ljudje morda bolj odprti, kot pa v času prvega. Ljudje res vložijo trud v ta projekt in opazila sem, da naše konkretne rešitve resnično izboljšajo njihovo upravljanje z energijo. Ljudje se naučijo kulture varčevanja z energijo, kar jim omogoča, da so njihov dom in oprema v dobrem stanju.	Ljudje so prijazni in zelo zainteresirani za storitev svetovanja. V večini primerov so tudi nasveti in informacije, ki jih damo, za njih nove. Zanimivo bi bilo izvesti še tretji obisk, kjer bi lahko ocenili, ali se gospodinjstvo drži nasvetov.	Na začetku so ljudje nekoliko rezervirani. Zato si vzamem nekaj časa, da jim predstavim projekt ter kaj bodo s sodelovanjem konkretne pridobili. Pogosto se nato zgodi, da se odprejo in razgovorijo o njihovih težavah. Brez izjeme me skušajo prepričati, da že ves čas močno varčujejo z energijo, vendar pogosto ugotovimo, da temu ni tako. Večino nasvetov sicer že poznajo, občasno pa priznajo, da so slišali nekaj novega in da bodo v prihodnje to upoštevali.	Iz mojih izkušenj, enkrat ko predstavim gospodinjstvu njihovo Achieve poročilo in namestim kakovostne naprave za varčevanje z energijo, lahko zapustim gospodinjstvo veselo, hvaležno in s pozitivnimi občutki do mene in agencije Sewern Wye.					

Najnovejše iz projekta ACHIEVE

10. junija 2013 je Poklicna elektrotehniška šola v Plovdivu gostila slovesno podelitev nagrad za energetske svetovalce projekta ACHIEVE, ki obiskujejo to šolo. Trije izmed dijakov, ki so bili vključeni v obiske, so pred profesorji, sošolci, partnerji in drugimi gosti predstavili delo in rezultate, ki so jih sodelujoči dijaki dosegli v sklopu izvajanja projekta. Opisali so proces usposabljanja, obiske, poročila in naprave, ki se jih dodeljuje gospodinjstvom. Za tem je dijakom, energetskih svetovalcem projekta ACHIEVE, projektni partner Energy Agency of Plovdiv podelil certifikate. Čestitke drugi generaciji mladih energetskih svetovalcev v Plovdivu.

Naprave

Termostatski ventil za radiator

Termostatski ventili so samoregulacijske naprave, ki nadzorujejo temperaturo v prostoru. Gospodinjstvu ni potrebno odpirati in zapirati ventila, saj se ta odpira in zapira samodejno, glede na nastavljeno temperaturo in temperaturo v prostoru. Po namestitvi ni potrebe po vzdrževanju. Termostatski ventili prinašajo precejšnje prihranke energije. Povprečno veliko stanovanje lahko prihrani tudi do 170 kWh na leto, kar pomeni 15-20 % prihranke pri stroških za ogrevanje. Oviro lahko predstavljajo stroški termostatskega ventila in zahtevnost namestitve. Investicijski stroški so 15-25 EUR na ventil, kar lahko znese od 120 do 180 EUR na stanovanje. Druga pomanjkljivost je, da jih ni ravno enostavno vgraditi, zato naj vgradnjo izvede strokovno usposobljena oseba. To je tudi razlog, da naprave v sklopu projekta ACHIEVE ne uporabljamo ravno pogosto. Kljub temu je zaradi svojega varčevalnega potenciala termostatski ventil dobra naložba, ki se hitro poplača.

Ključ za odzračevanje radiatorja

Ključ je namenjen spuščanju zraka iz radiatorja, kar povečuje učinkovitost ogrevanja in zmanjšuje izgube (posledično se to pozna tudi na računih za ogrevanje in na toplotnem ugodju doma). Naprava je poceni (2-4 EUR) in je zelo enostavna za uporabo. Ker se ključ lahko uporablja v gospodinjstvu brez pomoči svetovalca, predstavlja koristen pripomoček vsakega gospodinjstva.

Partnerji

CLER - Réseau pour la transition énergétique (Koridnator), France
www.cler.org
 Marie Moisan,
marie.moisan@cler.org

CARITAS - Energiesparservice Caritasverband Frankfurt e.V., Germany
www.caritas-frankfurt.de
 Marlene Potthoff,
Marlene.Potthoff@caritas-frankfurt.de

EAP - Energy Agency of Plovdiv, Bulgaria
www.eap-save.eu
 Vasil Zlatev,
vasil.zlatev@eap-save.dir.bg

FOCUS - Društvo za sonaraven razvoj, Slovenija
www.focus.si
 Tomislav Tkalec,
tomi@focus.si

GERES - Groupe Energies Renouvelables, Environnement et Solidarités, France
www.geres.eu
 Marie-Maud Gerard,
mm.gerard@geres.eu

Croix-Rouge Insertion - IDEMU, France
www.idemu.org
 Julie Solenne,
julie.solenne@idemu.org

SWEA - Severn Wye Energy Agency, United Kingdom
www.swea.co.uk
 Jon Clarke,
JonClarke@swea.co.uk

Co-funded by the Intelligent Energy Europe Programme of the European Union